

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 19 czerwca 2015 r. w sprawie z powództwa P. F. i B. W. przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. o diety, ryczałt za noclegi, ekwiwalent za urlop, Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił wniosek pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych.

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia wskazano, że zgodnie z art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 roku nr 90 poz. 594 ze zm.) sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Osoba prawna jest zatem zobowiązana do wykazania trwałej niemożności uzyskiwania środków na uiszczenie kosztów sądowych.

Jednocześnie Sąd zaznaczył, że zwolnienie od kosztów osoby prawnej obwarowane jest większymi rygorami niż zwolnienie osoby fizycznej. Musi ona udowodnić, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Nie wystarczy samo złożenie oświadczenia o braku środków na pokrycie kosztów sądowych, lecz konieczne jest udowodnienie tej okoliczności. Przepis art. 103 u.k.s.c. nie uznaje bowiem nieudokumentowania lub nienależytego udokumentowania wniosku przez osobę prawną za brak formalny podlegający rygorowi z art. 130 k.p.c. Osoba prawna może zaś to wykazać wszelkimi dostępnymi dowodami, jednak podstawowe znaczenie mają w tym zakresie dokumenty.

Sąd podzielił stanowisko Sądu Najwyższego zgodnie, z którym osoba prawna bądź jednostka organizacyjna z chwilą złożenia wniosku wykazać powinna brak środków na pokrycie kosztów sądowych, bez wzywania do złożenia dodatkowych dokumentów (post. Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2001 r., I Cz 142/01, Lex nr 1169287). Natomiast sąd obowiązany jest wezwać do uzupełnienia pisma procesowego tylko wówczas, gdy nie spełnia ono wymagań stawianych mu w art. 126 (tu § 1 pkt 3) k.p.c. Nie zachodzi zaś taka sytuacja, gdy warunki formalne pisma procesowego zostały dochowane, a jedynie strona nie udowodniła swoich twierdzeń (post. Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2007 r. IV CZ 51/07, LEX nr 896027).

Nadto Sąd zaznaczył, iż zwolnienie od kosztów sądowych winno mieć miejsce w sytuacjach wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie i dotyczyć najbiedniejszych. Instytucja zwolnienia od kosztów stanowi w istocie pomoc państwa dla osób, które z uwagi na trudną sytuację materialną nie mogą uiścić kosztów bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy Sąd Rejonowy zważył, iż w niniejszej sprawie pozwana składając wniosek o zwolnienie od kosztów postępowania, nie wykazała żadnych okoliczności potwierdzających konieczność zwolnienia od opłaty za apelację, Sąd zaś nie miał obowiązku wzywać strony do uzupełnienia tego braku w trybie art. 126 § 1 pkt 3 k.p.c. Pozwana nie wykazała zatem, iż nie jest w stanie uiścić opłaty podstawowej od apelacji w kwocie 60 zł, zaś inne koszty sądowe na obecnym etapie postępowania nie występują. Wobec powyższego Sąd oddalił wniosek o zwolnienie od kosztów postępowania, jako nieuzasadniony.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł pełnomocnik pozwanej.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów tj.:

1. art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1025; dalej: u.k.s.c.) w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez całkowicie bezpodstawne i dowolne przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji, iż pozwana spółka nie wykazała, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów sądowych w całości, podczas gdy w uzasadnieniu wniosku o zwolnienie od ich ponoszenia pozwana wykazała swoją trudną sytuację materialną, na poparcie czego przytoczyła racjonalne argumenty i wskazała na konkretne okoliczności.

2. art. 103 u.k.s.c. poprzez całkowicie bezpodstawne i dowolne przyjęcie przez Sąd Rejonowy, iż obliguje on składającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych do udowodnienia okoliczności wskazujących na brak dostatecznych środków na uiszczenie tychże kosztów, podczas gdy zgodnie z literalnym brzmieniem przepisu wystarczy jedynie „wykazanie” wskazanych powyżej okoliczności.

3. art. 130 § 1 w zw. z art. 126 § 1 pkt 3 k.p.c., poprzez oddalenie wniosku pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych, z uwagi na brak załączenia do niego dokumentów potwierdzających złą kondycję finansową spółki, bez uprzedniego wezwania pozwanej przez Sąd do uzupełnienia braków formalnych wniosku pod rygorem zwrotu pisma.

Z uwagi na powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zwolnienie pozwanej od kosztów sądowych w całości, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi do ponownego rozpatrzenia. Nadto skarżący wniósł o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje.

Zażalenie jako bezzasadne podlega oddaleniu.

Przepis art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) stanowi, że sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie.

Osoba prawna lub organizacja niemająca osobowości prawnej, aby uzyskać zwolnienie od ponoszenia kosztów sądowych, musi więc – pod rygorem oddalenia wniosku - wykazać, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Zatem przesłanką pozytywnego zastosowania instytucji zwolnienia, jest wyłącznie wykazanie braku dostatecznych środków na pokrycie tych kosztów.

Wprawdzie przepis art. 103 ww. ustawy nie precyzuje, w jaki sposób należy wykazać tą okoliczność, jednak w orzecznictwie przyjmuje się, że można tego dokonać przedstawiając jakiegokolwiek dokumenty, które pozwalają określić sytuację majątkową osoby prawnej, np. bilans roczny, sprawozdanie finansowe, wyciągi z kont bankowych, raporty kasowe, deklaracje podatkowe, umowy kredytowe i pisma banku oceniające zdolność kredytową, dokumenty stwierdzające obciążenie nieruchomości hipoteką a ruchomości zastawem, dokumenty stwierdzające wysokość zobowiązań (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2015 r. I CZ 31/15 LEX nr 1666014).

W rozpoznawanej sprawie żadne dowody na okoliczność braku możliwości ponoszenia przez stronę pozwaną kosztów sądowych nie zostały przedstawione, co jest bezsporne. Wbrew twierdzeniom strony skarżącej, samo przytoczenie argumentów i wskazanie na okoliczności mające potwierdzić trudną sytuację materialną strony ubiegającej się o zwolnienie od kosztów, nie jest wystarczające dla uwzględnienia przedmiotowego wniosku. Nie ulega wątpliwości, iż strona ma obowiązek wykazania trwałej niemożności uzyskania środków na uiszczenie kosztów sądowych, a swoją sytuację finansową winna przedstawić ze szczególną starannością, przedkładając na tę okoliczność wszelkie stosowne dokumenty. Sąd I instancji zasadnie zatem oddalił wniosek pozwanej Spółki, właśnie z uwagi na brak jakichkolwiek dokumentów, które umożliwiłyby analizę jej sytuacji finansowej. Nie zostały one załączone także do zażalenia, pomimo wyraźnego zaakcentowania konieczności ich przedstawienia w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

Jednocześnie podnieść należy, iż całkowicie bezzasadnym pozostaje zarzut, że Sąd I instancji obowiązany był do uprzedniego wezwania pozwanej do uzupełnienia braków formalnych wniosku, w postaci złożenia dokumentów mających zilustrować jej sytuację materialną. W przepisie art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1025) brak jest zapisu dotyczącego trybu składania dokumentów celem wykazania stanu majątkowego oraz stosowania art. 130 k.p.c. Jednakże, jak słusznie wskazuje się w orzecznictwie - a co pokreślił również Sąd I instancji - osoba prawna bądź jednostka organizacyjna, z chwilą złożenia wniosku

powinna wykazać brak środków na pokrycie kosztów sądowych, bez wzywania do złożenia dodatkowych dokumentów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2001 r., I Cz 142/01, Lex nr 1169287, postanowienie SA w Rzeszowie z 26 lipca 2013 r., I ACz 471/13, Lex nr 1350418). Oznacza to, że na wnioskującym spoczywa ciężar udowodnienia istnienia przesłanek do skorzystania ze zwolnienia od ponoszenia kosztów sądowych. Natomiast nie wykazanie przez osobę prawną okoliczności, na których opiera się wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, nie rodzi po stronie sądu obowiązku żądania od niej odpowiednich dowodów, jak błędnie wywodzi skarżący.

Ponadto podkreślić należy, iż z treści przywołanego art. 103 cytowanej ustawy wynika, iż ustawodawca obciążył osoby prawne ubiegające się o zwolnienie od kosztów sądowych obowiązkiem wykazania braku stosownych środków na koszty postępowania już w fazie złożenia pisma. Skutkiem więc zaniechania wnioskodawcy w tym zakresie jest oddalenie wniosku (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1998 r., III CZP 34/98, Prok. i Pr. 1999, nr 3, poz. 38). Należy jeszcze raz podkreślić, że Sąd obowiązany jest wezwać do uzupełnienia pisma procesowego tylko wówczas, gdy nie spełnia ono wymagań stawianych mu w art. 126 (§ 1 pkt 3) k.p.c. Natomiast taka sytuacja nie zachodzi, gdy warunki formalne pisma procesowego zostały dochowane, a jedynie strona nie udowodniła swoich twierdzeń (post. Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2007 r. IV CZ 51/07, LEX nr 896027).

Na gruncie rozpoznawanej sprawy pełnomocnik pozwanej składając wniosek o zwolnienie od kosztów postępowania wskazał okoliczności potwierdzające (w jego ocenie) konieczność zwolnienia od opłaty za apelację tj. złą koniunkturę rynku i związane z nią kłopoty finansowe. Niemniej jednak na etapie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie przedłożył żadnej dokumentacji, mającej potwierdzić fakt występowania trudności finansowych uniemożliwiających wniesienie stosownej opłaty. Wobec powyższego Sąd I instancji nie miał obowiązku wzywać strony do uzupełnienia tego braku w trybie art. 126 § 1 pkt 3 k.p.c.

Na marginesie należy również zaznaczyć, iż Sąd w ramach oceny zażalenia wziął pod uwagę także fakt, iż skarżący - planując wydatki i przewidując realizację swoich praw przed sądem - powinien uwzględnić także konieczność wygosparowania środków na prowadzenie procesu sądowego. Bezspornym jest bowiem, iż koszty dochodzenia praw przed sądem powinny być wkalkulowane w koszty prowadzonej działalności i uwzględnione przy planowaniu wydatków. Natomiast z treści zażalenia strony pozwanej nie wynika, aby w jakikolwiek sposób zabezpieczyła ona - planując wydatki - sumy na ewentualne koszty sądowe związane z koniecznością dochodzenia swych praw przed sądem.

Mając na uwadze powyższe przyjąć należało, że Sąd I instancji prawidłowo ocenił sytuację finansową wnioskodawcy, w aspekcie możliwości uiszczenia przez niego przedmiotowej opłaty sądowej od apelacji.

Z tych też względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. oddalił zażalenie jako bezzasadne.

Z/ Odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron.